

WIENIN MUSEOITA: TEKNIIKAN MUSEO

Jaakko Suominen

Vierailin juhannuksena Wienin tekniikan museossa (Technisches Museum Wien). Siellä vietettiin *100 museotuntia* -tapahtumaa, jonka aikana museo oli auki yötä päivää ilmaiseksi. Museokävijöille tarjottiin perusnäyttelyn lisäksi myös luentoja ja teknisiä esityksiä. Museon teatterissa näytettiin klassikkoelokuvia Charlie Chaplinin *Nykyajasta* (*Modern Times*, 1936) ja Fritz Langin *Metropoliksesta* (1927) Ridley Scottin *Bladerunneriin* (1982). Sadan tunnin aukiolo huipensi museon satavuotisjuhlat.

Museorakennus, jonka peruskiven muurasi keisari Frans Josef 20. kesäkuuta 1909, sijaitsee lähellä Schönbrunnin palatsia ja puistoa. Museossa on näyttelytilaa kaikkiaan 22 000 neliometriä, jotka on jaettu muun muassa liikennettä, mediateknologiaa, energiaa, massatuotantoa, raskasta teollisuutta sekä musiikki-instrumentteja käsitteleviin osastoihin. Siinä missä aiemmin vierailemani naapurikaupungin Bratislavan tekniikan museo oli perinteisen öljyinen, valtavien koneiden vaikuttavuuteen perustuva tekniikan museo, Wienin museo muistutti vahvemmin tiedekeskusta, jossa on satsattu visualisointiin sekä kokeiltavuuteen. Hauska yksityiskohta olivat toisen kerroksen muovilieriöt, joiden sisällä saattoi tutustua sähkö- ja robotiikan populaarimarkkinointiin. Vaikka useat osastot muistuttivat monia eri maiden johtavia tekniikan museoita (esim. Lontoo ja München), Wien erottui joukosta erityisesti laadukkailla musiikki-instrumenttien ja massatuotantojen osastoillaan. Ja toki museossa on panostettu nimenomaan

Museossa esiteltiin juhannuksena muun muassa kauko-ohjattavaa ilmassa liikkuvaa medusaa. Kuva Jaakko Suominen.

itävaltalaisten keksintöjen ja innovaatioiden esittelyyn.

Jos Wienin luonnonhistorialliseen museoon piti mennä katsomaan esihistoriallista Willendorfin Venusta (ks. TW 2/2009) niin myös tekniikan museosta löytyi kulttiesine, joka tässä tapauksessa kiinnosti omaa mielikuvitustani. Hieman syrjäiseltä paikalta, ylimmän kerroksen porrastasanteelta, löytyi etsimäni laite, Friedrich von Knaussin (1724–1789) vuonna 1760 suunnittelema kirjoitusautomaatti. Se pystyi kirjoittamaan

lyhyitä kaunokirjoitustekstejä kynää aina välillä uudelleen musteeseen kastaen. Kirjoitus tapahtui metalliselle lieriölle tallennettujen ohjeiden mukaan. Tässäkin laitteessa taidokkaan mekaniikan ohella olennaista oli koristeellinen ja mahtava esille tuonti kirjoittavine jumalattarineen ja kultauksineen. Toimiva kone on varmasti aiheuttanut ihmetystä aikalaiskatsojien keskuudessa. Hovimekaanikko Knaus suunnitteli myös muita automaatteja, kuten puhkoneita, mutta niitä ei ole laajemmin säilynyt.

Tutustuin Knausiin ja hänen automaattiinsa lukiessani Robert Löhrin Der Schachautomat (2005) -kirjan englanninkielistä käännöstä. Teos kuvaa fiktiivisesti paroni Wolfgang von Kempelenin (1734–1804) kuuluisan 1770 Wienissä esitellyn shakinpelukoneen varhaisvaiheita. Vaikka teos perustuukin tositahtumiin, osa kirjassa kuvatuista henkilöistä ja tapahtumista on keksittyjä. Hovimekaanikko von Knaus esiintyy kirjassa automaattineen sivuhen-

kilönä, joka kateellisena seuraa Kempelenin voittokulkua.

Sittemmin ympäri Eurooppaa ja Yhdysvaltoja esitelty von Kempelenin shakkiautomaatti tuhoutui shakkilautaa lukuun ottamatta tulipalossa Philadelphiassa 1854. Siitä on rakennettu myöhemmin kopioita, ja Wienin tekniikan museossa voi tutustua shakkikoneen kolmiulotteiseen multimediasitykseen. Multimedian keinoin muun muassa näytetään, miten automaatin sisään oli piilotettu shakkia todellisuudessa pelaa-va ihminen. Kone – niin mestarillinen ja kiehtova kuin se olikin – perustui siis huiputukseen. Knausin kirjoitusautomaatti sen sijaan on ehta mekaaninen koje, tietynlainen printterin esimuoto, jota ehdottomasti kannattaa käydä katsomassa museovierailun yhteydessä. Enää se ei tosin kirjoita yleisön edessä – valitettavasti.

Lisätietoja Internetistä

Wienin tekniikan museo: <http://www.tmw.at/>

Yksityiskohtia Knaussin kirjoitusautomaatista.
Kuvat Jaakko Suominen.

